

ÖMER SEYFETTİN'İN HİKÂYELERİNDE MİLLİ KİMLİĞİN YENİDEN İNŞASINDA MİLLİ KÜLTÜR UNSURLARI

Salim ÇONOĞLU*

ÖZET:

Sanatçının, dünyayı değiştirmek ve dönüştürmek gibi bir işlevinin olduğu bilinmektedir. Özellikle milletin ve devletin çözülüş dönemlerinde, sanatın her biçimi, yeni bir dünyanın tasavvuru ve yaratılması için rol üstlenir. Yazar, bir anlamda yalnızlığa itilen toplumun vicdanıdır. Bu makalede de, Türk milletinin çözülüş devri olarak adlandırabileceğimiz 1908-1923 yılları arasında ortaya çıkarak, geçmişimizden kaynaklanan yaratıcılığı yeniden çağdaş bir destan metni haline getiren ve halkın, özgürlükleri boğan sıkıntılı havanın üstesinden gelebilmesi için milli ruhu, ortak kimliği harekete geçirmeye ve yeniden inşa etmeye çalışan Ömer Seyfettin'in hikâyelerinden hareketle, geçmiş ve bugün bağlamında ortak Türk kimliğinin yeniden inşası sürecinde milli kültür unsurlarının nasıl kullanıldığı ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ömer Seyfettin, milli kültür, hikaye, milli kimlik

*

The use of national cultural elements for reconstructing national identity in Ömer Seyfettin's short stories

ABSTRACT:

What is known is that the artists have the ability of change and turn the world. Every form of art has a part for imagination and creation of new world especially during nation and state's dissolvment. The author, in one sense, is conscience of society being left alone. In this study, going forth during the year of 1908-1923 which can be called as the period of Turks dissolvment, providing the creativity from our past to be modern epic, doing all one can to rebuild and set national sprit and common identity into motion in order that the public cope with the difficulties causing liberties nonexisted, Ömer Seyfettin has short stories which the author used as beginning point in order to show how Ömer Seyfettin uses national cultural elements in process of rebuilding Türks' common identity.

Key Words: Ömer Seyfettin, national cultur, short stories, national identity

* Balıkesir Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

I. Açıklama ve Sorun

1908-1923 yılları arası, Türkiye için bir dönüm noktasıdır. Bu devrede mutlakiyetten meşrutiyete, meşrutiyetten cumhuriyete geçilmiş; zaman zaman ara rejimler ve üç büyük hayatî savaş yaşanmış, ülke topraklarının dörtte üçü kaybedilmiş; ihtilâller, ayaklanmalar ve inkılâplar olmuş; on beş yıl içerisinde yoğun bir devlet krizi yaşanmıştır. Bütün bu olumsuz siyasî ve toplumsal şartlar içerisinde, milleti meydana getiren bireylerin geçmişteki parlak devirlerinin farkına vararak, içinde buldukları zor durumların üstesinden gelebilmeleri için, destan ruhu taşıyan bir şair veya yazarın, bu ağır ve özgürlükleri boğan sıkıntılı havayı ifade etmesi, yazılı bir metin haline getirmesi beklenir/gerekir. Milletın, büyük geçmişindeki dinamikleri fark etmesi onları benimseyip yüceltmesi biraz da buna bağlıdır. Bir edebî metindeki moral değerlerin en temel amacı, milletin kendini sevmesini ve kendine güvenmesini sağlamaktır. Emperyalist güçlerin ülkeyi işgaliyle başlayan süreçte aydınlar ve halk, maziye, geleneklere ve efsanevî hayata ilgi duymuşlardır. Bu şartlar içerisinde destan, mit ve diğer ürünler yardımıyla yeniden bir kimlik inşası süreci başlamıştır. Bu edebî ve siyasî inşa, bir taraftan millî bir kimliği yeniden kurgularken; diğer taraftan da yaşanan acıları hafifletmektedir.

Sanatçının, dünyayı değiştirmek ve dönüştürmek gibi bir işlevinin olduğu bilinmektedir. Özellikle milletin ve devletin çözülüş dönemlerinde, sanatın her biçimi, yeni bir dünyanın tasavvuru ve yaratılması için bir rol üstlenir. Yazar, bir anlamda yalnızlığa itilen toplumun vicdanıdır. Bu makalede de, Türk milletinin çözülüş devri olarak adlandırabileceğimiz 1908-1923 yılları arasında ortaya çıkarak, geçmişimizden kaynaklanan yaratıcılığı yeniden çağdaş bir destan metni haline getiren ve halkın, özgürlükleri boğan sıkıntılı havanın üstesinden gelebilmesi için millî ruhu, ortak kimliği harekete geçirmeye ve yeniden inşa etmeye çalışan Ömer Seyfettin'in hikâyelerinden hareketle, geçmiş ve bugün bağlamında ortak Türk kimliğinin yeniden inşası sürecinde millî kültür unsurlarının nasıl kullanıldığı ortaya konulmaya çalışılacaktır.

II. Kültür Arayışları: Öze Dönüş

Millet, birtakım ortak değerler etrafında bir araya gelmiş insan topluluğu olarak tanımlanmaktadır. Şerif Aktaş'ın ifadesiyle, aynı dili konuşmak, ortak bir tarihi geçmişe sahip olmak, aynı ideali paylaşmak, acılar ve sevinçler karşısında aynı tepkileri göstermek bir milleti millet yapan özelliklerin başında gelir. Millete vücut veren bu değerler bütünü aynı zamanda o milletin ayırd edici özelliğidir de. Milletın "kendi ben'ini keşfetmesi ve geleceğe hakim olma isteğini de açıkça ortaya koyması" her

şeyden evvel bu milli duyuş tarzının doğru idraki ile mümkün olabilir(Aktaş,1996:173) Bireylere bir araya gelme ve millet olma niteliği kazandıran ortak değerler ise dil, din, sanat, folklor, tarih, edebiyat, vb. unsurlardır. Elbette bütün bu unsurları kültür kavramı çerçevesinde değerlendirmek mümkündür (Çetişli, 1999: 203). Kültür, Ziya Gökalp'ın da ifade ettiği gibi, bir milletin dinî, ahlakî, hukukî, muakalevî, bedîî, lisanî, iktisadî, fennî hayatlarının ahenkli bir mecmuasıdır (Gökalp, 2007: 190). Bir başka deyişle, bütün bu unsurlar bir milletin hayatını, geleceğini ve ideallerini ifade ederler. Bu ifadelerin yazılı bir metin haline gelmesi, millî hafızayı meydana getirir. Millî hafıza, Gökalp'ın "bir milletin ahenkli bir mecmuasıdır" dediği unsurların nesilden nesile aktarılmasıdır.

Kültürü meydana getiren unsurlar, toplumu oluşturan bireylerin milletleşme aşamasına ulaşmalarının yanı sıra, aynı zamanda millî bir kimliğe sahip olmalarını da sağlar. Kimlik veya millî kimlik ise, millî kültürün ferdi ve toplumsal plânda ortaya çıkan üslubu, kişiyi ve toplumu farklılaştıran, en yakınlarından başlayarak diğer benzerlerinden ayıran özelliklerdir. Bu farklılıklar, en geniş ifadesi ile yaşama biçimindeki özellikler ve kendine, kişiye, topluma mahsus oluşlardır.

Millet haline gelmiş her toplumun, içinde yaşadığı dünyaya bakışı, eşyayı, varlığı kavramlaştırma biçimi farklı olur. Köseoğlu'nun ifadesiyle, toplumların üslubu, yaşama biçimleri farklılık gösterir. Bu yüzden o olgunluğa ulaşan her kültür millî bir kimliğe de sahip olur. Farklı bir kimliğe sahip olma, başkalarından ayırt edilmeyi de sağlar. Bu bağlamda kültürü oluşturan maddî ve manevî unsurların doğurduğu yakınlıklar, benzerlikler vardır. Kültür temaslarından doğan etkileşimler olabilir ama kültürün bütünüyle aynileşmesi hiçbir zaman söz konusu değildir (Köseoğlu, 1997: 19-20).

Bu düşünceden hareketle, kültürün milletleri ayakta tuttuğunu, milletlerin geleceğine yön verdiğini ve onlara zorlukları aşmada dayanma gücü kazandırdığını söyleyebiliriz. Diğer yandan, kültürel değerlerden kopuk olan milletlerin veya kitlelerin olgunlaşamayacağı ve yaşadıkları toplum yapısının dengeli olamayacağı da tartışılmaz bir gerçektir. Bu dengesizlik, toplumun ve toplumu oluşturan bireylerin kendilerini başka organizasyonların içine atarak farklı bir kimlik arayışı içine girmelerine de yol açar.

Millî şuur ise, yukarıda bahsedilen ortak değerlerin bireylerce kabul görerek bir bilinç halini almasıdır. Bir başka deyişle, "millet fertlerinin her birinin veya büyük bir çoğunluğunun kendisini "müşterek kabuller dünyası" içinde görmesi veya ifade etmesi; ferdi benlik, kimlik ve kişiliğinin -kendi özel rengini kaybetmeden- millî benlik, kimlik ve kişilik potasında yoğrulup hakiki sentezine ulaşmasıdır"(Çetişli, 1999: 203). Toplumlar ortak bir bilinç

haline getirdikleri bu değerleri koruyabildikleri sürece millet olarak varlıklarını, var olma yolundaki mücadelelerini sonsuza dek devam ettirebilirler. Aksi taktirde bu değerleri kaybeden milletlerin yok olma tehlikesiyle karşı karşıya gelmeleri ve bir sürü haline gelmeleri kaçınılmazdır.

Topluma millet olma vasfını kazandıran ortak değerler manzumesini güçlü kılmanın en önemli yollarından birisi edebiyattır. Edebiyat, dün bugüne, bugünü geleceğe bağlamanın en etkili yoludur. Ancak takip edilen bu yolun istenilen sonuçları verebilmesi için, Canib'in ifadesiyle, edebiyatın da milli bir vafsa sahip olması gerekir (Parlatır,1999:133-134). Edebiyatımızda millî kelimesinin kullanılışı Tanzimat Edebiyatı döneminde başlar. Ancak milli kelimesi bugünkü manasında değildir. Dolayısıyla milliyetçilik bağlamında da değildir. İlk telif için kullanılan "milli roman" ifadesi ise daha çok, yerli olan, taklit olmayan anlamındadır. (Ercilasun, 1997: 458) Milli roman, milli hikâye genel olarak da milli edebiyat kavramlarıyla ilgili ilk açıklamaları ise Ali Canip Yöntem'in makalelerinden takip etmek mümkündür. Ali Canip Yöntem, milli edebiyatın ne olduğunu açıklarken, edebiyattaki "milli endişe" (milli kaygı) ve milli şuur diyebileceğimiz konunun önemine dikkat çeker. (Ercilasun, 1995: 124) Ona göre bir hikâyenin milli bir nitelikte olabilmesi için öncelikle hikâyedeki olayların ve karakterlerin milli olması gerekmektedir. Ancak bu özellikleri içinde barındıran bir edebiyat cemiyetin ifadesi olabilir. Ömer Seyfettin'in hikâyeleri bu bağlamda değerlendirildiğinde, millî kimliğin, millî kültürün ve millî şuurun temellerinin gösterildiğini; bu kimliğe, kültüre ve şuura yaslanarak var olmanın yollarının işaret edildiğini görürüz. Ömer Seyfettin'in hikâyelerinin çıkış noktası, milletin, varoluşundan itibaren, içerisinde yaşadığı dünyaya tutunmasını sağlayan, toplumsal ve bireysel anlamda bütün kazanımlarımızın sığınağı olan ortak değerlerdir. Çünkü değerlerini keşfetme yolundaki bir milletin/bireyin başvuracağı yer, halkın yaşayışı, zevkleri, gelenek ve görenekleridir. Burada söz konusu olan değerler bütünü yaratan ve yaşatacak olan halktır. Bir milleti millet yapan değerler, halkın kolektif bilinçaltından süzülerek nesilden nesile aktarılır. Aynı şekilde halk; destan, efsane, masal, hikâye gibi anlatmalara da kendi duyuş ve düşünüşünü, yaşama tarzının izlerini işler. Özellikle bu halk anlatılarında milli unsurların yansımalarını görmek her zaman mümkündür. Bunlar Ali İhsan Kolcu'nun ifadesiyle, "Bir toplumda dışarıdan gelecek olan kültürel etkilenmelere karşı bir kalkan vazifesi gördüğü gibi, bilinçaltında bulunan değerleri yeniden hatırlamak ve hatırlatmak için de en sağlam yoldur" (Kolcu,2002:15). Bu düşünceden hareket eden Ömer Seyfettin de, Ali Canip Yöntem'in ifade ettiği gibi sadece bir hikâyeci değil, aynı zamanda millî kültür hareketlerinin, Türkçülüğün ve halka doğruculuğun doğmasına sebep olmuştur. Onun hikâyeleri özellikle bu noktadan tahlil edilmelidir. Ömer Seyfettin'in,

Nakarat, Piç, Hürriyet Bayrakları gibi hikâyeleri yayınlandığı sırada milli gurur, kültür ve Türkçülük düşüncesi henüz uykudadır. Vire, Kütük, Pembe İncili Kaftan hikâyeleri bütün bu birikimin canlanması için tarihin zengin bir kaynak olduğunu göstermektedir (Yöntem, 1947: 5).

Ömer Seyfettin, yirminci yüzyılın Osmanlı İmparatorluğu için oldukça çetin olan şartları içerisinde zamana, kültürel, toplumsal ve siyasî hayatına hakim olmaya başlayan Türkçülük düşüncelerine odaklaşarak bu kaynaktan güç alır ve millî kültür problemleri üzerine yoğunlaşır:

“Ömer Seyfettin, bu gerilemenin sebebini millî şuur noksanında bulur. Bütün kavimler şu veya bu sebeple kendi millî şuurlarına sahip olmuşlar, fakat Türkler sunî bir milliyetçilik anlayışı ile kendi milliyetlerini bile bilmemektedirler.

Bu gerçekçilik, Ömer Seyfettin'e bir ideal, o günün tabiriyle bir mefkure vermiştir: Türkçülük. Yıkılış halindeki Osmanlı devletinin mozayik yapısında Türklük için yegane kurtuluş yolu Türklük şuurunun uyanması, kendi millî varlığına sahip çıkmasıdır” (Enginün, 1985: 39).

Ömer Seyfettin'in Türkçülük'ten ilham alan gerçekçiliği onun halka, Anadolu insanına yoğunlaşmasına sebep olur ve Köroğlu'nun ifadesiyle; Ömer Seyfettin'in, adı geçen zümrelerin küçük hayatlarını ve hayatta karşılaştıkları zor durumları ulusal bir edebiyatın alanına sokmaya çalıştığı gözlenir (Köroğlu, 2004: 364). Elbette hikâyecinin amacı sadece geniş halk kitlelerinin hayatını edebiyatın konusu haline getirmek değildir. Aynı zamanda bu yolla millî bir kimlik/şuur yaratmak, Türkçülük düşüncesi etrafında toplumu yeniden düzenlemek/bir araya getirmek ve yüzyılın ağır şartları altında manevî olarak kaybolan insanı yeniden tüm değerleriyle ortaya çıkarmaktır. Ömer Seyfettin'in, hikâyelerinde sık sık millî kültür unsurlarına temas etmesi ve bu unsurları hikâyelerinin ana konusu haline getirmesi, yukarıda da bahsedilen millî hafızanın teşekkülü ve sürekli canlı tutulması içindir.

Ali İhsan Kolcu'nun Cengiz Aytmatov'un romanlarında millî kültür unsurlarının kullanımına ilişkin yaptığı değerlendirmeleri, Ömer Seyfettin'in hikâyeleri için de tekrarlamak mümkündür: Ala Geyik efsanesi veya kesik baş motifi tek başına bir edebi metinden öteye gitmez ve bu hikâyelerin benzerlerini varisi olduğumuz zengin kültür dünyasının içerisinde kolaylıkla bulmak mümkündür. Fakat semboller ve istiareler dünyasında bütün bu unsurlar bir öze dönüş metni haline gelir (Kolcu, 2002: 1999). Bu durum, yukarıdaki metinde de ifade edildiği gibi, kaybedilen insanı arama ve yeniden

ortaya koyma yolunda önemli bir çaba olarak değerlendirilmelidir.

III. Kaybedilen İnsanı Arama ve Yeniden Ortaya Koyma

Ömer Seyfettin, yukarıda da ifade edildiği gibi, Türkçülük düşüncesinin giderek kök saldı ve tüm toplum yaşantısını derinden sarstığı/etkilediği, toplumsal dinamiklerin hızla değiştiği ve dönüştüğü bir dönemde eser vermiştir. Osmanlı'nın artık uçurumun kıyısına geldiği bir dönemde, imparatorluğu meydana getiren diğer ulusların birer birer bağımsızlıklarını ilan etmeleri karşısında; Mehmet Emin Yurdakul'un "Ben bir Türküm dinim cinsim uludur" mısralarıyla kendisini gösteren ve bir anlamda tarihî bir zaruret haline gelen Türkçülük düşüncesinin ışığı altında yazdığı hikâyelerinde, çözülüş ve bozulmuş dönemdeki topluma yaşama refleksi olmaya çalışır. Yaşadığı yüzyılda sosyal ve siyasî anlamdaki olumsuz gelişmeler, yazarın, hikâyelerinde millî şuuru güçlendirecek temaları ön plâna çıkarmasına ve olumsuzlu olumluya döndürecek çabalara katkıda bulunmasına sebep olmuştur. Osmanlı, yüzyıllar boyunca idaresi altında yaşayan uluslara geniş bir hayat alanı tanımış ve bu uluslar, kendilerine tanınan bu hayat alanının içerisinde ortak değerlerini özgürce yaşayabilme hakkını elde etmişlerdir. Ancak Osmanlı'nın çözülüş döneminde, tercihlerini imparatorluktan ayrılma yönünde yapan Balkan Devletleri, varlıklarını zulümle ispatlamaya kalkışmışlar ve o zamana kadar eşi benzeri görülmemiş bir trajedinin öznesi haline gelmişlerdir. Böylesi bir uyanış devrinde, millî gurur, kültür ve Türklük düşüncesinin henüz uykuda olması, Ömer Seyfettin'e, ait olduğu milletin uyanışını sağlamak için neler yapabileceği noktasında önemli fırsatlar tanımıştır. Bu bağlamda, hikâyelerinin bir kısmında millet, milliyet şuurundan uzak kahramanlar aracılığıyla millet/milliyet bilincinden uzaklaşmanın beraberinde getirdiği -her alandaki-yozlaşma ve bu yozlaşmayı ortadan kaldıracak çözümlerin nerede saklı olduğu gösterilmeye çalışılır.

Ömer Seyfettin, **Ashab-ı Kehfimiz** ve **Hürriyet Bayrakları** adlı hikâyelerinde, imparatorlukta yaşayan bütün azınlıkların milliyet şuru içerisinde hareket ederek kendilerini meydana getiren köklere ve kültüre sonuna kadar bağlı kalmalarına rağmen, bazı Türklerin hala Osmanlıcılık idealini savunmalarının anlamsızlığı üzerinde durur. **Ashab-ı Kehfimiz** adlı uzun hikâye, adını Kuran-ı Kerim'de geçen Ashab-ı Kehf (Yedi Uyurlar)dan almaktadır. Üç bölümden oluşan hikâye tam anlamıyla bir aydın eleştirisidir. Yedi Uyurlar'ı 360 sene muhafaza eden mağara gibi, Ömer Seyfettin'de mağara imgesiyle milletin/aydının, kendilik bilinciyle yeniden doğmasını sağlamaya çalışır.

Hikâyenin hemen girişinde Ömer Seyfettin, Osmanlı milleti düşüncesinin gayri milli Tanzimat maarifinin yetiştirdiği dimağlarda doğmuş

bir vehimden ve hayalden ibaret olduğunu ifade ederek, dini, lisanı, tarihi, harsı, mefahiri ayrı olan fertlerin mecmuundan “müşterek bir milliyet” teşekkül etmek imkanının olmadığından söz eder (Seyfettin, 1999: 76). Bu uzun hikâyede yazar, Niyazi Bey, Said Bey, Hoca Bali Efendi gibi sözde aydınların hâlâ Osmanlılık ideali peşinde koşmalarını anlatır ve eleştirir. Bu sözde aydınlar imparatorluğu meydana getiren azınlıkların isyanına rağmen, Ashabı Kehf gibi uyumaya devam ederler. Hikâyede sözü edilen aydınlar, Balkan Savaşları'nın ortaya koyduğu gerçeklere rağmen, bu gerçeği değerlendirme idrakinden yoksundurlar. Bu yoksunluk ve algı kaybı, bu süreçte onlara yaman bir ders vermiş ve milliyetin kıymeti eskisinden daha fazla bilinmeye başlamıştır. Buna rağmen yanlış düşüncelerinde ısrar eden sözde aydınların çevrelerine bir türlü itiraf edemedikleri gayelerin ne olduğu ortadadır ve bu gayeler sadece boş hülyalardan ibarettir.

Bu hikâyedekine benzer bir düşünce **Hürriyet Bayrakları** adlı hikâyede mizahi bir anlatımla ifade edilir. Hikâyenin girişinde 10 Temmuz dolayısıyla yapılan kutlamalardan söz eden yazar, Razlık'a giderken tanıştıkları mülazimle Osmanlılık üzerine yapmış oldukları bir tartışmadan bahseder. Mülazım, Osmanlı İmparatorluğu'nu meydana getiren bütün kavimleri bir millet saymaktadır. Yazar, verdiği bütün örneklerle rağmen mülazımın bu düşüncesinden geri adım atmasını sağlayamaz. Hatta mülazım, Osmanlı'yı meydana getiren unsurların II. Meşrutiyet'in yıldönümünü büyük bir coşkuyla kutlayacaklarını düşünmektedir. Ona göre 10 Temmuz en mukaddes milli bayramlardan birisidir. Bu düşüncesini doğrulamak için çaba gösterirken ilerideki bir Bulgar köyü imdadına yetişir. Çünkü köyün orta yerindeki bir binada bayraklar asılıdır ve 10 Temmuz burada bile kutlanmaktadır. Mülazıma göre bu bir Osmanlılık bilincidir. Osmanlı içindeki farklı milletlerin bir arada kardeş gibi yaşama arzularının somutlaşmış bir ifadesidir: “*Yarım Osmanlı vatanına düşmanlar hücum ettiği vakit sizden evvel (bu Osmanlı-Bulgar köylüleri) koşacaklar, Osmanlılık namına kanlar dökcekler, Osmanlılık'ı kanlarıyla kurtaracaklar*” (Seyfettin, 1999: 235).

Köye çıkarlar. Fakat sonunda anlaşılır ki, Bulgar köyünde uzaktan görünen kırmızı nesnelere, kurumaları için dışarı asılmış kırmızı biberlerden başka bir şey değildir. Üstelik sadece köydeki insanlar değil hayvanlar bile başlarını çevirip onlara bakmaya tenezzül etmezler: “*Domuzlar, gayet adi ve ehemmiyetsiz mahluklar olduğumuzu anlamışlar gibi sahiplerini taklit ederek bize bakmaktan vazgeçiyorlar, gübrelerde ezeli gıdalarını araştırmaya başlıyorlardı. Tarlada çalışan Osmanlı-Bulgar vatandaş bir kere olsun dönüp bakmıyor, çapasıyla uğraşıyordu*” (Seyfettin, 1999: 237). Bu durum, Ömer Seyfettin'in Meşrutiyetle birlikte gelen değerlerin bir kurtarıcı olmaktan ziyade, imparatorluk içerisinde yaşayan azınlıkların ulusal kimliklerinin inşa edilmesine katkı sağladığının farkında olduğunu

göstermektedir. Bu durumu ironik bir dille kaleme alan Ömer Seyfettin, Osmanlıcılık idealine inananların aksine, bu coğrafyada yaşayan Bulgarlar arasında Türk düşmanlığının hangi safhada olduğunun bilincinde olduğunu da ortaya koymaktadır.

Boykotaj Düşmanı adlı hikâyede ise medeniyet, kültür, bilim ve felsefenin sadece medeni bir millet olan Yunanlılara ait olduğunu düşünerek kendi milletini, kültürünü ve milliyetini inkâr etme noktasına gelen, milli kimlikten ve kültürden kopuk iki sanatçının hikâyeleri anlatılmaktadır. Bilindiği gibi, Yakup Kadri ve Yahya Kemal şiirde yeni arayışların bir numunesi olarak kaynağın eski Yunan'dan alan bir edebiyatın peşine düşerler. Bu arada Yunan Savaşı ile uyanan Türkçüler de Yunanlılar aleyhine broşürler dağıtarak Yunanlı tüccarları boykot ederler. Ömer Seyfettin böyle bir olaydan hareket ederek, edebiyatımıza kaynaklık etmesi için Eski Yunan'dan ilham alanları eleştirmektedir. Bir bakıma NevYunanilik akımına ilk tepki olan bu hikâyede Ömer Seyfettin, Avrupa Edebiyatı'nın kaynağı ve "medeniyetin, insaniyetin, şiirin, musikinin, hayatın" doğduğu yer olarak kabul edilen Eski Yunan'a ve edebiyatımızı modernleştirmeye çalışan "kahramanlar"a değinerek edebiyatın, çıkış noktası olarak yabancı mecralar aramanın anlamsızlığı üzerinde durur: "*Türklerin "edebiyatsız" denilen bu köpeksiz köyünde sopsız gezenler; bütün ruhları, zevkleri, hisleri, emelleri Yunanileştirmeye çalışırlardı. Ama şimdi karşılarında Türkçüleri görüyorlardı.*" (Argunşah, 1999: 292). Ömer Seyfettin'e göre, edebiyatın milletin hafızasında karşılığını bulacak göndermelere sahip olması gerekir. Edebiyat denilen kavram, içerisinde barındırdığı kişisel ya da toplumsal kimlikle bir anlamda toplumsal uyanışa da zemin hazırlamaktadır.

Primo Türk Çocuğu hikâyesinde ise milliyet bilincinden uzak kalan insanlarda bu duyguyu ve bilinci yabancıların uyandırdığına değinen yazar, hikâyenin kahramanı olan ve uzun yıllar hem kendi kültürünü hem de milliyetini inkâr etmiş Kenan Bey aracılığıyla bu duruma işaret eder. Öyle ki, Kenan Bey, sadece kendisi inkâr etmekle kalmamış aynı zamanda çocuğu Primo'yu da aynı idrakte yetiştirmiştir: "*Ecnebi ve Levanten mahfillerinde, taassup ve hayvanlık denilen Türklükten nefretiyle, Türklüğe yani medeniyetsizliğe karşı olan garazıyla, Avrupa muâşeret kaidelerindeki vukuf ve maharetiyle, şen ve şuhluğu ile meşhur*" (Argunşah, 1999: 166) olan Kenan Bey, ilk defa İzmir'de bir baloda gördüğü ve eski Roma esvapları giyen, İmparator Adrian'ın metresi Antionus'a benzettiği bir İtalyan olan Grazia ile evlenmiştir. Bir batılı, bir İtalyan'la evlenmek başlangıçta ona çok doğal görünmüştür. Tanzimat'tan bu yana batı karşısında kompleksli tavırlarını devam ettiren ve kendi milletini/milliyetini inkâr eden aydınların Meşrutiyet dönemindeki temsilcilerinden birisi olan Kenan Bey, bu evliliğin gerçekleşmesi için kayınpederinin bir kaç 'önemsiz' şartını dahi kabul etmekten çekinmemiştir: Evliliğin ardından Türk adetlerine sadık kalan

akrabalarıyla görüşmeyecek, İstanbul'daki tüm mal varlığını tasfiye edecek ve ileride doğan çocuklarını İtalyan terbiyesine göre yetiştirecektir. Bütün bu istekleri harfi harfine yerine getiren Kenan Bey, bir süre sonra medeniyetin beşiği olarak gördüğü Avrupa ve Avrupalıların şark üzerinde oynadığı oyunlar ve İtalyanların Trablusgarp'a saldırmasıyla batının Türklere karşı tavrını fark eder ve uyanır.

Ömer Seyfettin'in millete, milleti meydana getiren kültür ve medeniyete olan inancını kaybetmiş bir toplum yapısını anlattığı hikâyelerden bir diğeri de **Mehdi**'dir. Hikâyede Serez istasyonunda ikinci sınıf bir kompartımana binmiş beş kişinin yolculuk sırasındaki birbirleriyle yaptıkları sohbet anlatılır. Sekiz on sene mutasarrıflık ve kaymakamlık etmiş hikâye kahramanlarından birinin tek ümidi Hristiyan efendilerinin bir an önce gelerek kendilerini düşükleri bu çıkmazdan/bataktan kurtarmalarıdır. Onun bu görüşüne karşı, aynı kompartımanın yolcularından ihtiyar ve sakin bir hoca efendi, her kavmin kendisine mahsus bir hâdisinin olduğundan söz ederek, Türklerin de kendi hâdisini beklemeleri gerektiğini ve böylece bu kurtarıcının önderliğinde mukaddes ve hidayet şulelerinin aydınlattığı milli mefkureye doğru yürüyeceklerini, zincirlerini kıracaklarını ifade eder.

Toplumunu meydana getiren bireylerin yozlaşmaları, kültür ve kimliklerinden uzaklaşmaları **Bahar ve Kelebekler** hikâyesinin yaşlı kadın kahramanı tarafından ortaya konulur: "*Şimdi siz Frenk mürebbiyelerin elinde büyüyor, kendi lisanınızın güzelliklerini tanımıyor; başka memleketlerin, başka şeylerini öğreniyorsunuz. Onlara benzemek istedikçe kendi benliğinizden uzaklaşıyor, etrafınızdan nefret ediyor, hakikaten sevinç ve saadetten mahrum kalıyorsunuz. Ah... At elinden o kitabı!*" (Argunşah , 1999: 18).

Bir taraftan insan sevgisinin ve hoşgörünün varlığını her fırsatta okuyucuna hissettiren yazar, bir taraftan da okuyucusunu sevginin ve hoşgörünün kaynağı olarak değerlendirdiği yerli ve milli hayata yabancılaşmış ve yozlaşmış hikâye kahramanlarıyla karşı karşıya getirir. Yukarıda dile getirilen hikâyelerin hemen hepsinde içinde yaşadığı toplumun geçmişten getirdiği ve bir hayat biçimi/değerler manzumesi haline koyduğu değerlere yabancılaşmış ve yozlaşmış hikâye kahramanları vardır. Bu kahramanlar sadece kendilerine değil aynı zaman da içerisinde yaşadıkları topluma da yabancılaşır ve sırt çevirirler. Böylece yazar, iki karşıt kutup arasında bir mukayeseye imkan vererek, bir anlamda "tipik insan"ı ortaya koymaya çalışır. Onlara/ötekine benzeme isteği, bireylerin zihninden kendilerine ait olan birikimi/bilinci silen önemli ve tehlikeli bir süreç dönüşürecektir. Bu tehlikeli süreç elbette kendi hayat alanına ait olmayan farklı değerleri özümseyen bireyin hayat karşısında dağılıp gitmesine de sebep olur. Diğer yandan toplumda böylesi kişiliklerin/bireylerin çoğalması ortak bir bilinç meydana getirme noktasında da büyük tehlike alanları

oluşturacaktır.

IV. Milli Kimlik Bilincinin Uyanışı

Yukarıda sözü edilen hikâyelerinde daha çok kültürden, kimlikten ve milli şuurdan yoksun insanların durumlarını tespit ederek eleştiren Ömer Seyfettin, bazı hikâyelerinde de -milliyet bilincini kazanmış ve çözüm yolunun nerede gizli olduğunun idrakine varmış kahramanlar aracılığıyla- bu bilinci nasıl yaygınlaştırılabileceğinin arayışı içerisine girer. **Primo Türk Çocuğu** adlı hikâyesinde Kenan Bey'in kendisini ve milletini idrak etmesi Balkan Savaşları'nın ve İtalyanların Trablusgarp'ı işgal edişinin açığa çıkardığı gerçekler aracılığıyla olur. Böylece, Avrupalıyı medeni bir millet ve Avrupa'yı da "yalnız insanıyet, başka bir şey yok" diyerek yücelten Kenan Bey, batılıların Türkler üzerindeki asıl emellerini fark eder. Kısa bir süre önce "Türkleri dünya yüzünden kaldırmak için birbirleriyle tamamiyle ittifak etmiş olan Avrupalıların naçiz bir kulu, muti bir hizmetçisi, memluk bir kölesi" iken, bu uyanışla ve milli kimliğini idrakle birlikte düşünceleri de değışmeye başlar. Babasında uyanmaya başlayan milli şuurla birlikte milli kimliğine kavuşan Primo da adını değıştirir ve sonunda şehadete koşar.

Alangu'nun ifadesiyle, milliyeti ve milliyetçiliğı idrakte geç kalmış olmamızın acılı karamsarlığını (Alangu, 119: 1968). dile getiren ve başında, "Gençliğini Makedonya'da geçirmiş eski bir zabitin hatıra defterinden" notu yazılı olan **Nakarât** adlı hikâyede ise hikâyenin kahramanı olan genç zabıt, güzel bir kızın kendisine söylediğı Bulgarca bir türküdeki sözleri sevgi sözcükleri zanneder ama bu sözlerin "İstanbul bizim olacak" anlamına geldiğini öğrendiğı zaman şaşırır. Bu şaşkınlık unutulmuş bir takım manevi unsurların hatırlanmasına sebep olur. Sonuçta ortaya bir kimlik ve kültür ihtiyacı çıkar. Genç zabıt, türküler aracılığıyla dile getirilen gizli anlamı okuyarak kendisini var eden hayat alanının farkına varır. Bir anlamda Bulgar kızının söylediğı ve kendilik değerlerini/kendine ait değerleri dile getiren türkü, zabitin "söndürülen bilincini aydınlatmak için" (Korkmaz,2004:121) yeni bir açılım sağlar.

Hürriyet Gecesi, Meşrutiyetin ilanından kaynaklanan toplumsal coşkuyu yansıtır. Bu öykünün, hürriyetin anlamını kavrayamamış ve aynı zamanda da yazar olan kahramanı, aslında bilinçsiz mutluluğunun tesiriyle çevresindeki eşyalara zarar verir. Onun bu hareketlerini gören yaşlı bir adam ona şöyle der:

" Hürriyet! Hürriyet! Bu seni mes'udiyete götüreceğ bir yol mu? Milletin mes'ud olmadan sen mes'ud olabileceğini ümid ediyor musun? Halbuki tarih bizim memleketimizin üzerine halli matlup binlerce mesele yığımış. Yaşadığım yer, bir

“mesele” ummanı! On beş gün sonra şüphesiz bu gürültüler, bu nümayişler bitecek. Kuvvetlenmemizi çekemeyen düşmanlar gizli hücumlarına başlayacaklar. Üç, dört sene sürmeyecek, en aşağı üç devlet bizim üzerimize atılacak” (Argunşah, 1999: 346).

Yaşlı adam aslında bu sözleriyle Balkan Savaşlarını haber vermekte ve bu geçici bahar havasının bir süre sonra yerini kışın dondurucu soğuğuna bırakacağını öngörmektedir:

“Ey genç muharrir! Gel, sen bir kahraman ol! Nefsini düşünme. Boş gururu, menfaatperverliği bırak. Milletini uyandır. Senin milletin daha kendi ismini bilmiyor, kendi lisanını bilmiyor. Zaman yürümüş, o uyumuş, geride kalmış! Dost sandığı, bağına bastığı gizli düşmanları bütün servetini, bütün saadetini yağma etmiş! Senin milletin kendi vatanında bir köle, bir esir, bir bekçi, bir fakir... Ona ilim, servet, saadet, duygu, ideal ver!... Ben seni gördüm, sokak fenerine nasıl vurduğunu gördüm. Bu şiddetini, bu galeyanını ölmez ve ezeli bir mevcut olan milletine ver! Halbuki, heyhat, sen böyle şeyler düşünmüyorsun bile...” (Argunşah, 1999: 347).

Hürriyet Gecesi adlı hikâye, Ömer Seyfettin’in “Milli Tecrübelerden Çıkarılmış Ameli Siyaset” adlı makalesinde de ifade ettiği gibi, meşrutiyet adı altında oynanan feci dramları da ortaya koyar. Yazara göre artık imparatorlukta yaşayan azınlıkların bir kimlikleri ve mefkureleri vardır. Bu azınlıklar “biz Osmanlıyız” diyerek Türkleri kandırırlar. Türkler’de kendi milliyetlerini inkâr ederek Osmanlı mevhumesine düştükçe azınlıklar milli vahdetlerine daha bariz bir şiddet vermeye başlarlar(Argunşah 2001:331). Elbette hikâyede de ifade edildiği gibi, Türkler’i Rumeli’de gafil avlayan Balkan İttifakı’nın temellerinin Türkiye’de kurulmuş olduğu ancak felaketten sonra anlaşılacaktır.

Hikâyede dikkati çeken bir başka nokta da, örnek bir insan modelinin nasıl olması gerektiği konusunda yapılan birtakım tespitlerdir. Mert’in tespitiyle, burada örnek model olacak kişi, elbette hikâye kahramanına milletle ilgili birtakım tavsiyelerde bulunan yaşlı adamdır. Bunun temelinde elbette inanmışlık ve kendini yok sayış vardır (Mert, 2004: 279).

Çanakkale’den Sonra hikâyesinde ise toplumu ayağa kaldırma işlevini tarih yüklenir. Hikâyenin kahramanı memleketin sorunları karşısında yılmazlığa düşmüştür ve oldukça umutsuzdur. Ancak bir süre sonra Çanakkale zaferinin kazanılması onu neşelendirir:

“Onun ümitsizliği geçtikçe gözleri açılıyor, artık yaşayan, kendini duyan, mefkuresini bilen bir milletin içinde olduğunu görüyordu. Kapitilasyonlar kalkıyor, dahili düşmanlar temizleniyor, zehirli tufeyliler gibi milletin bünyesi üzerine üşüşüp kanını emen hainlerin elinden “iktisat ve istismar” silahları alınmaya çalışılıyordu. İşte ümidini kestiği bu muhit nihayet bir millet oluyor ve Türklerin arasında da “iş bölümü” fikri uyanyordu” (Argunşah, 1999: 48).

Hikâyenin sonunda kahraman evlenir ve doğan çocuğuna Mefkure adını verir. Böylece Çanakkale’den önce milli benliğini ortaya koyamayan toplum, bu mücadele sonunda kendisini bir millet olarak tanımlamaya başlamıştır. Hikâye kahramanının doğan çocuğuna Mefkure adını vermesi de anlamlıdır. Ömer Seyfettin’in **Mektep Çocuklarında Türklük Mefkuresi** adlı makalesinde de ifade ettiği gibi, milletler ancak felaket ve mağlubiyet zamanlarında gaflet uykusundan uyanırlar. Bu felaket zamanları fertlerin bir emel etrafında birayaya gelmesini sağlar. Böylece bu umumi ve mukaddes heyecandan mefkure doğar(Argunşah,2001:353).

3. Toplumsal Belleğin Yansıması: Gelenek ve Milli Tarih Bilinci

Tarih, bir milletin tüm varlığını, geçmişten getirdiği tüm birikimi geleceğe taşıyan bir zaman dilimidir. Bireyle millet arasındaki bağ, tarih denilen zaman dilimi üzerinde kökleşir. Tarih bir başka ifadeyle milli bir hafızadır. Diğer yandan, birlikte yaşamış bir geçmiş olmadan kültürün ve milli bir bilincin kökleşmesine ve yerleşmesine de imkân yoktur. Bu bağlamda tarih “toplumsal bellek” demektir. Tarihin elbette iyi bilinmesi gerekir. Ancak, bu bilginin yanında asıl önemli olan bu bilginin bireyler tarafından içselleştirilmesi, özümsemesi ve sonunda bir şura dönüştürülmesidir. Bu bağlamda Ömer Seyfettin de, Başını Vermeyen Şehit, Küçük, Vire, Pembe İncili Kaftan, Teke Tek, Ferman gibi ilk bakışta eski Türk kahramanlarını anlatır görünen pek çok hikâyesinde günün/içinde yaşadığı zamanın ihtiyaçlarına cevap vererek, toplumu meydana getiren bireylerin milli bir bütünlük oluşturmalarına yardımcı olur. Yazar, tarihe karşı geliştirdiği bu bakış açısıyla bir taraftan tarihin, bir toplumu oluşturan ortak değerler bütünüünün en önemli unsurlarından birisi olduğunu ifade ederken, bir taraftan da, asıl yaratıcı ve yaşatıcı kudretin, bireyleri var eden bu toplumsal bellekten geçtiğine işaret etmektedir.

Ömer Seyfettin, Yeni Kahramanlar serisi içinde yer alan **Kaç Yerinden** adlı hikâyesinde, maziye ait unsurları hikâyelerinde neden kullandığı konusunu şu şekilde dile getirir:

“Sanatkâr hal içinde mefkuresini olanca heyecanıyla duyamayınca romantik maziye döner. Orada ezeli efsanelerini yaşayan binlerce tayf vardır. Bu tayflara tarihin hayalinde renkler, şekiller verir. Onlara meftun olur. Destanlarını terennüm eder. Mazide bugünkü medeniyetin, maddiyatın söndürdüğü nurlar var. Ulviyyet var. Ruh azameti var. Fikir uğrunda fedakarlık var. Doğruluk, sadakat, vefa, fazilet, kerem, şefkat, muhabbet, aşk var. Hayatın hakiki manası olan mefkure var. Sonra rububiyet var” (Argunşah, 1999: 74).

Yetiş’in ifadesiyle, millet hayatının tehlikeye düştüğü durumlarda hamasi duyguların büyük görevleri ve önemleri olduğu bilinmektedir. Bu yüzden bu heyecanın tezahürlerinin yazıya geçirilerek muhafaza edilmesinin ya da zamana göre yeni şekil ve tarzlarda ele alınmasının sayısız faydaları da bulunmaktadır (Yetiş, 1978: 52). Ömer Seyfettin’in **Başını Vermeyen Şehit** adlı hikâyesi de Peçevi tarihinde kayıtlı bulunan Grijgal’in savunması sırasında gösterilen bir kahramanlığın ve Türkün, kahramanlık, yiğitlik ve vatan sevgisi uğrunda canı dahil her şeyi feda edebileceğinin göstergesidir. Yazar, Kaplan’ın tespitiyle, Birinci Dünya Savaşı’na katılan genç subaylara ve erlere tarihi kahramanlıklardan bir örnek vermek istemiştir (Kaplan, 1984: 69). Bir destan parçasını zamanın şartlarına göre yeniden yorumlayan Ömer Seyfettin, yorumladığı bu metni bağımsızlık, hürriyet ve öze dönüş metni haline getirir.

Vire ve **Kütük** adlı hikâyelerinde, kalabalık bir düşman karşısında zeka ve tecrübesiyle galip gelen insanlara işaret edilir. Kütük hikâyesinin kahramanı olan Arslan Bey gücü, zekayı ve cesareti temsil eden bir devlet adamıdır. Arslan Bey hem bir devlet adamında olması gereken özellikleriyle hem de cesur ve mert tavırlarıyla ortaya konulur: *“Arslan Bey düşmanın cesurunu, kahramanını, yılmazını severdi. Onca harp bir mertlik sanatıydı. Düşman ordusundan kaçıp kendisine iltica edenlere hiç aman vermez”Hain her yerde haindir” diyerek hemen boynunu vurdururdu (Argunşah,1999:84)* Vire hikâyesinde de hikâye kahramanı Barhan bey, Diyet hikâyesindeki Koca Ali’nin bütün özelliklerini gösterir. Barhan Bey, yaşadığı zaman ve çevresi için model bir insandır: *“Barhan Bey çok düşünen fakat faka basmayan akıllı cesurlardandı. ..Ne asıldı ne de kul... Ağırlığından daima bir tarafa eğilmiş gibi duran bu başın içinde sönmez bir ateş, sönmez bir zeka alevi tutuşuyordu. İşte bu mukaddes alev onu daha pek genç iken en namlı kumandanların sırasına yükseltti” (Argunşah,1999:93).*

Ferman hikâyesinde ise, devlete ve onu temsil eden güce itaat etmenin ideal bir kahraman kimliği için gerekli olduğunu ortaya koymaktadır. Ferman hikâyesinin kahramanı Tosun Bey, kendisini devletine ve milletine adanmış bir askerdir: *“ Hem cesur hem fazıldı! Seferlerde sedefli*

cura ile kahramanlık destanları söyler; sulh zamanında gayet çelebice hikmetlerle dolu, gazeller, kasideler yazardı. Kılıç kabzasının nasırlattığı elinde, kalem yabancı durmuyordu”(Argunşah 1999:52) **Forsa**’da vatan, **Pembe İncili Kaftan** adlı hikâyede ise devlet için fedakârlıktan kaçınmamak gerektiğine işaret eden yazar, Penbe İncili Kaftan’da Muhsin Çelebi karakteri ile cesaret, onur, fazilet, erdem, sadakat gibi noktalarda çevresine örnek olabilecek bir model ortaya koymaya çalışır. Özellikle hikâyenin yazıldığı devirde bu özelliklere sahip insanlara ihtiyaç vardır. Muhsin Çelebi zengin ve vaktini okumakla geçiren aydın birisidir. Büyükleme ülfet etmez, ikbal istemez. Doğrudan ayrılmaz. Ölümünden çekinmez. Bir çok defa gaza etmiştir. Dünyaya minneti olmayan Muhsin Bey’in şahsında şah da geda da birdir. Ancak ne şartta olursa olsun devletini sever(Arunşah,1999:126-127) Forsa hikâyesinde ise esir olalı kırk seneden fazla geçmiş bir Türk forsasından bahseden yazar, hikâyenin sonunda mutlu bir sonla oğluna kavuşan bu forsanın vatan için nasıl cenge katıldığını dile getirir: Kendine gelince oğlu ona: *“Ben karaya cenk için çıkıyorum. Sen gemide rahat ol, dedi. Eski kahraman Kabul etmedi. Hayır. Ben de cenge çıkacağım....Oğlu: Vurulursun! Vatana hasret giderdin! Diye onu gemide bırakmak istedi. Kara Memiş, o vakit, birdenbire bir kaptan gibi doğruldu. Duramıyordu. Kalkan, kılıç istedi. Sonra geminin kıçında sallan sancağı göstererek: Şehit olursam bunu üzerime örtün! Vatan al bayrağın dalgalandığı yer değil midir? Dedi”*(Argunşah,1999:176). **Kızıl Elma** hikâyesinde ise Türklerin cihan mefkuresinin adı olan ebedi hedef, hikâyenin konusu haline getirilmiştir. Hikâyede halkı suçlayarak, “bu, halkı uydurduğu bir efsanedir”, diyen âlime Kanuni Sultan Süleyman, “eğer bunu halk söylüyorsa bir efsane değil hakikattir; halkın sesi hakkın sesidir” diyerek cevap verir. Yazar bu hikâyesiyle kültürel kimliğin ve devamlılığın temsilcisi olarak halkı ortaya koymaya ve emre kayıtsız şartsız itaat etmenin, beraberinde başarıyı getireceğini göstermeye çalışır. Bir asker olarak Balkan bozgununa yakından şahit olan Ömer Seyfettin, Kızıl Elma’da, devrin ihtiyaç duyduğu askeri yapının oluşturulması için gerekli olan insanları da ortaya koymaya çalışır. Topuz isimli hikâyede ise, devletin gücü ve iktidarı bir savaş aletiyle simgeleştirilir: *“Mum rengi çehrelerin şaşkın gözleri karşısında bu tek Türk, kaftanının uzun eteklerini omuzlarına attı. Kılıcını kınına koydu. Uzandı, ezdiği başının üstünde duran kanlı topuzu aldı. Yere bıraktı... Haydi, padişah adına bana itaat edin, dedi*Argunşah,1999:190).

Bu hikayelerin dışında, konusunu bir halk menkıbesinden alan **Yalnız Efe** adlı hikâyede ilgi çekici bir halk destanını modern bir romancı tavrıyla ele alan yazar, konuyu muayyen bir tarih ve millet görüşü içerisinde işler (Filizok, 1984: 122). Hikâyedeki kadın karakter bir yönüyle Dede Korkutta’ki alp tipi Türk kadınına çağırıştırır.

Tarihe/geleneğe bu anlamda yönelme sadece bir kaçış ya da bir mazi

hasreti olarak değerlendirilmemelidir. Kaya'nın ifadesiyle, güncel edebiyatla gelenek arasındaki ilişki sadece Türk Edebiyatı için değil, tüm dünya edebiyatları için geçerli bir durumdur (Kaya, 2004: 68). Her edebiyatçı bir geleneğin içerisine doğar ve içine doğduğu bu gelenekten şuurlu veya şuursuz bir şekilde yararlanır. Diğer yandan, geleneği kullanma, edebiyatçıda güzel ve yaşanabilir bir dünya kurma isteğinin var olduğunu da göstermektedir. Ömer Seyfettin de, hikâyeleriyle Türk milletine ait değerleri ortaya koyarak toplumun dinamiklerini yeniden harekete geçirme arzusu içindedir. Aslında tarihi hikâyelerin konusunun pek çoğunun Kanuni devrinden alınması da bunu göstermektedir. Bu dönem bir altın çağ olarak da düşünülebilir.

Elbette bu hikâyelerin sayısını arttırmak mümkündür. Ancak şunu kısaca ifade etmek gerekir ki, Ömer Seyfettin'in eser verdiği dönem, ülke topraklarının birer birer elden çıktığı bir dönemdir. Böyle bir dönemde milli bir edebiyatla Türkçülük düşüncesine hız verilmeye çalışılması anlamlıdır. (Ercilasun, 1997: 459) Böylece, "sınırlandırılmış bir millilik düşüncesi" ile yazarın, hikâyelerinde kültüre ait unsurları işlemesi, tarihi, kahramanlığı ve vatan için verilen mücadeleyi yüceltmesi, milli hisleri uyandırması ve ideal bir insan tipini ortaya çıkarmaya çalışması önem kazanmaktadır.

Sonuç

Ömer Seyfettin, hikâyelerinden de anlaşıldığı gibi, İmparatorluğa ait toprakların büyük bir kısmında dolaşmış ve farklı yörelerde yaşayan insanlarla yakın ilişkiler kurma fırsatı bulmuştur. Bu anlamda yazarın, geniş bir tarih ve halk kültürü birikimine sahip olduğu rahatlıkla söylenebilir. Bu birikim milletine ait en küçük hassasiyeti ihmâl etmeden eserlerine taşımaya yardımcı olmuştur. Yazar, hikâyelerinde, içinde yaşadığı hayatın problemlerine ve ihtiyaçlarına göre milli kültüre ait unsurlardan bir anlam çıkartmaya ve halkın faydasına sunmaya çalışmaktadır. Bu unsurları kullanarak bir taraftan milli hafızayı canlı tutmak, bir taraftan da halkın, o dönemde özgürlükleri boğan havanın üstesinden gelebilmesi için, milli ruhu ve ortak kimliği bir kurtuluş reçetesi olarak sunmak amacındadır. Özellikle destani ruha sahip olduğu görülen hikâyelerinde, savaşın hâlâ devam ettiği bir dönemde içinden çıktığı topluma yaşama refleksi olmuş, mücadele azmini arttırmış ve topluma yeni bir ufuk kazandırma çabası içerisinde olmuştur.

Başlangıçta da ifade edildiği gibi, Ömer Seyfettin'in eser verdiği dönem, Türkiye için bir dönüm noktasıdır. Bu devrede mutlakiyetten meşrutiyete, meşrutiyetten cumhuriyete geçilmiş; zaman zaman ara rejimler ve üç büyük hayati savaş yaşanmış, ülke topraklarının dörtte üçü kaybedilmiş; ihtilâller, ayaklanmalar ve inkilâplar olmuş; on beş yıl içerisinde yoğun bir devlet krizi yaşanmıştır. Bu şartlar içerisinde destan, mit

ve diğer ürünler yardımıyla yeniden bir kimlik inşası süreci başlamıştır. Bu edebî ve siyasî inşa, bir taraftan millî bir kimliği yeniden kurgularken; diğer taraftan da yaşanan acıları hafifletmiştir. Ömer Seyfettin'de, kaleme aldığı hikayeleriyle, halkın, özgürlükleri boğan sıkıntılı havanın üstesinden gelebilmesi için millî ruhu, ortak kimliği harekete geçirmeye ve yeniden inşa etmeye çalışmış ve ortak Türk kimliğinin yeniden inşası sürecinde millî kültür unsurlarından başarıyla istifade etmiştir.

Kaynaklar

- AKTAŞ, Şerif(1996), "Millî Romantik Duyuş Tarzı ve Türk Edebiyatı I" Türkiye Günlüğü, 38:173.
- ARGUNŞAH, Hülya (1999), *Ömer Seyfettin Bütün Eserleri Hikayeler 1*, İstanbul: Dergah Yayınları.
- ARGUNŞAH, Hülya (1999), *Ömer Seyfettin Bütün Eserleri Hikayeler 2*, İstanbul: Dergah Yayınları.
- ARGUNŞAH, Hülya (1999), *Ömer Seyfettin Bütün Eserleri Hikayeler 3*, İstanbul: Dergah Yayınları.
- ARGUNŞAH, Hülya (1999), *Ömer Seyfettin Bütün Eserleri Hikayeler 4*, İstanbul: Dergah Yayınları.
- ARGUNŞAH, Hülya (2001), *Ömer Seyfettin Bütün Eserleri Makaleler 1*, İstanbul: Dergah Yayınları.
- ARGUNŞAH, Hülya (2001), *Ömer Seyfettin Bütün Eserleri Makaleler 2, Tercümeleler*, İstanbul: Dergah Yayınları.
- ALANGU, Tahir (1968), *Ömer Seyfettin/ Ülkücü Bir Yazarın Romanı*, İstanbul: May Yayınları.
- ÇETİŞLİ, İsmail (1999), "Ömer Seyfettin'in Hikayelerinde Millî Şuur", *Türk Yurdu Dergisi*, s.139-140-141, Ankara.
- ENGİNÜN, İnci (1985), "Ömer Seyfettin'in Hikayeleri", *Doğumunun Yüzüncü Yılında Ömer Seyfettin*, Ankara:Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- ERCİLASUN, Bilge(1997), *Yeni Türk Edebiyatı Üzerine İncelemeler*" Akçağ Yay. Ankara.
- ERCİLASUN, Bilge(2005), II. Meşrutiyet Devrinde Tenkit 1 Türkçü Tenkit, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.
- FİLİZOK, Rıza(1984), "Ömer Seyfettin'in Hikayelerinde Halk Edebiyatı Tesirleri", *Doğumunun Yüzüncü Yılında Ömer Seyfettin*, İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınları.
- GÖKAP, Ziya(2007), *Türkçülüğün Esasları*,(Ziya Gökalp Kitaplar), Yayına Hazırlayan, M. Sabri KOZ, İstanbul:Yapı Kredi Yayınları
- II. Meşrutiyet Dönemi Türk Edebiyatı (2007), (Haz: İsmail Çetişli-Abide Doğan-Nurullah Çetin-Alim Gür-Şenol Demir-Cengiz Karataş), Ankara Akçağ Yayınları.
- KAFESOĞLU, İbrahim (1986), *Türk Millî Kültürü*, İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- KAPLAN, Mehmet (1994), *Hikaye Tahlilleri*, İstanbul: Dergah Yayınları.
- KAYA, Muharrem (2004), *Türk Romanında Destan Etkisi*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- KOLCU, Ali İhsan (2002), *Bozkırdaki Bilge Cengiz Aytmatov*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- KÖROĞLU, Erol (2004) *Türk Edebiyatı ve Birinci Dünya Savaşı(1914-1918) Propagandanadan Millî Kimlik İnşasına*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- KÖSEOĞLU, Nevzat (1997), *Millî Kültür ve Kimlik*, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- PARLATIR, İsmail;ÇETİN, Nurullah(1999), *Genç Kalemler Dergisi*, Ankara: Türk Dil

BAL-TAM Türklük Bilgisi 19

Kurumu Yayınları.

YETİŞ, Kazım (1978), "Başını Vermeyen Şehid Destanı", *Kubbealtı Akademi Mecmuası*, Sayı:4, Yıl:7, İstanbul.

YÖNTEM; Ali Canip (1947), *Ömer Seyfettin(1884-1920) Hayatı, Edebiyatı, Karakteri ve Eserlerinden Numuneler*, İstanbul: Remzi Kitabevi.